

Munkin elämää Rasimäellä

tai: Munkkina maalaiskylässä

Munkki Stefanos oli keräämässä päivänkakkaroita niityllä, kun hän sai silmiinsä erikoisen näyn. Keskellä pihaa seisoj kaksikerroksinen tsasouna, jonka parvekkeelta näkyi kylän hienot maisemat.

– Päikkäreillä tarina jatkui. Tsasounan alakirkko piti nimetä Johannes Krysostomokselle. Yläkirkon nimeämisen keskeytti kyläläinen, joka ilmoitti, että voisin jo herätä... Ystäväni sanoi tästä näystä, että kyseessä on ihme ja minun pitäisi maalata Johannes Krysostomoksen ikoni. Sen myötä tsasouna valmistuisi, Stefanos kertoo.

Munkki Stefanos asuu Valtimon Rasimäellä, talossa, jonka siirtokarjalaisperhe aikoinaan rakennutti kodikseen. Nyt se on munkin koti, jonka hän on nimennyt Erakkolaksi.

Talon vieressä on iso omenapuutarha, jota hän hoitaa yhdessä kyläläisten kanssa. Nyt 65-vuotiaana munkki on jo eläkkeellä, mutta jatkaa ikonimaalarin työtään.

- Ihmiset saattavat ajatella etteivät munkit tee mitään muuta kuin paisuvat kuin pullataikina, veli Stefanos naurahtaa.

Stefanos herää aamuisin jo kello kuusi rukoilemaan. Koko päivä menee erilaisissa askareissa, ja työnteko loppuu vasta iltakahdeksalta.

- Elän vanhanaikaista elämää. En ole halunnut laittaa taloon vesijohtoja, joten vesi tulee ja menee silloin kun kannan sitä sangolla. Huussi on pihan perillä, ja käyn ulkosaunassa.

Puutarhassaan Stefanos viljelee kaikenlaista syötävää ja kukkia. Talven puutkin ovat jo valmiina pressun alla.

Kaiken muun työn lisäksi munkki Stefanos kirjoittaa kirjaa, jossa käsitellään muodin vaikutusta ikoneihin. Muoti on vaikuttanut ikoneissa kuvattujen pyhien pukuihin, maisemaan ja kehyksiin.

- Kirjassa mennään iloisesti vuosisadasta toiseen. Kirjan päähenkilö on nuori neitokainen Emilia. Hauskoista sattumuksista syntyy uusi muotivirtaus, Stefanos kertoo.

Yksinäisyyden torjuminen

Munkki haluaa torjua yksinäisyyttä: Kukaan ei saa hänen mukaansa olla yksin. Ikoni, jonka edessä palaa lampukka, on ovi pyhien maailmaan. Itseen hän ei koe yksinäiseksi.

- On sääli, ettei nykyään taloyhtiöissä ole enää talonmiehiä. Ennen he olivat tärkeitä juttelukavereita. Myös terveydenhoitajat olisivat hyviä yksinäisyyden torjujia. Ihmisten on helppo jutella heille, ja he olisivat puolueettomia.

Stefanos sanoo surevansa sellaisia ihmisiä, joilla ei ole edes uskonnollista tukea elämässään.

- En pidä ns. uskovaisista, jotka tunkeutuvat ihmisten koteihin. Munkki levittää sanomaa omalla elämällään ja esimerkillään.

Ikonimaalauksesta leipä

Ortodoksisen luostariperinteen mukaisesti munkki valitsee jonkin kilvoittelutavan. Veli Stefanokselle on suotu poikkeuksellinen mahdollisuus kilvoitella luostarin ulkopuolella. Arkkipiispa Leo vihki Harri Stefaniuksen munkki Stefanokseksi vuonna 2010.

- Munkki ei saa kiintyä kehenkään. Hän kilvoittelee vain omasta puolestaan. Elän sellaista ”enkelielämää”, joka on aineetonta elämää, vaikka maallinen elämä on aina läsnä. Pyhät ovat aina kanssani, Stefanos sanoo.

Talvet merkitsevät munkki Stefanokselle hiljaiseloa. Hän rukoilee, maalaa ikoneja ja lämmittää ruokaa pakastimesta.

Kesäisin ulkona on munkkikahvila, ja satoja ihmisiä käy tutustumassa munkin elämään. Ensi kesänä ulkoaittaan on tulossa erään oppilaan ikoninäyttely.

- Joskus haluan kunnostaa myös vanhan navetan. Talliin haluan jouluikoni-näyttelyn. Siellä on jo valmiina vanha hevosten syöttökaukalo, siitä tulee oiva seimi Kristus-lapselle, Stefanos suunnittelee.

Köyhyyden koettelemus

Stefanoksen elämä muuttui vuonna 1997 täysin puolessatoista tunnissa. Hän asui Porissa, ja oli tuolloin ollut Rautakirjan leivissä lähes 30 vuotta.

- Menin normaaliin kuulotarkastukseen, jossa olin käynyt vuosikymmeniä. Kuulovammani oli pahentunut niin, että etten voisi enää koskaan palata entiseen työhön, Stefanos kertoo.

Se oli hänelle täydellinen taloudellinen romahdus, jäljellä ei ollut muuta kuin velkaa.

Sitä hän oli tehnyt luottavaisena ja vinguttanut Visaa, koska hänellä oli hyväpalkkainen työ. Hän oli elänyt aikamoista kulutuselämää ja matkustellut ympäri maailmaa siihen saakka.

Sairaslomalle jäätyään hänelle alkoi uusi elämä.

- Maalasin ikoneita ja keräsin pulloja. Joka päivä piti miettiä, mistä saan elannon. Laskut hoidin tunnollisesti, ja niihin meni koko pieni sairaseläke.

Hän omisti Porissa omakotitalon, mutta asui vain yhdessä huoneessa asumiskustannusten säästämiseksi.

- Pilkoin luottokortin, lopetin lehtien tilaukset, poistin jääkaapin, televisiosta olin jo aiemmin luopunut, sähkö huoneissa sammui perässäni. Olisin saanut apua siskoltani ja toisinaan sainkin, mutta aikuisena pidin selvänä pärjätä aikuisesti. Velkojen pois saamiseksi meni monta vuotta.

Stefanos oli saanut kokea köyhyyttä myös lapsena. Viisivuotiaana hän juoksi varomattomasti tien yli ja jäi rekan alle. Pojalla oli onnea matkassa, ettei hän jäänyt pyörien ruhjottavaksi.

- Olin vihainen sairaalaan viennistä, sillä minut oli puettu vaarivainaan perintövaatteisiin, jotka olivat kuminauhoilla kiristetty "sopiviksi". 1950-luku oli köyhää aika, vaatteet käytettiin ja paikattiin loppuun asti. Kyllä minua hävetti suunnattomasti, Stefanos kertoo.

Kirkon kunnostus

Toinen merkittävä vuosi Stefanokselle oli 2004, jolloin hän otti vastaan Valtimon kirkon uudistamisen. Hän teki työn seurakunnalle lahjaksi: maalasi ikonit ja lisäksi suunnitteli kirkon remontin.

- Olin mielestäni siihen saakka ollut keskinkertainen ikonimaalari. Siinäkin muutos tapahtui yhdessä yössä. Huomasin Valtimolla, kuinka ymmärsin mitä maalaan. Jumala antoi minulle maalaamisen lahjan.

Stefanos asui silloin kirkon vieressä asuntovaunussa ortodoksisella hautausmaalla. Ikonimaalarin työtä kävi seuraamassa yli 700 ihmistä.

- En silloin ollut todellakaan yksin. Viereisellä lenkkipolulla oli lenkkeilijöitä, ja hautausmaalla kävi ihmisiä ympäri vuorokauden. Jotkut tekivät surutyötä yöllä.

Munkki Stefanos suhtautuu nöyrästi maalaustaitoonsa, jonka hän kokee saaneensa Jumalalta.

- Maalaaminen on kilvoittelua, siinä ovat pyhät minun mukana maalaamassa. Joskus ihmettelen itsekin valmista ikonia, että "minäkö tuon olen tehnyt?".

Keskellä Erakkolan pihaa seisoo nyt komea hirsinen tsasouna, joka valmistui yhdessä kyläläisten kanssa. Tsasouna on rakennettu Pyhän Ristin ylentämisen ja Pyhän Johannes Krysostomoksen muistolle.

Munkki Stefanos on maalannut kaikki tsasounan ikonit ja luonut jopa uuden ikonityypin, mikä on harvinaista: Rasimäen Jumalanäidin ikonin.

- Kylässämme on nyt kaikille yhteinen Jumalanäiti, joka rukoilee puolestamme, jos vaikka emme itse jaksaisi. Työ, vanhuus sekä maallinen maailma voivat viedä voimat. Iltaisin voimme paneutua rauhallisin mielin uneen, Jumalanäidin suojeluksessa.

Karjalainen kylä

Rajakarjalaisuus ja siihen kuuluva karjalan kieli sekä ortodoksinen uskonto ovat Rasimäen kylälle erityisleiman antavia asioita. Munkki on saanut kylälle paljon uutta vipinää, ja hänen suunnittelemaansa ja johdolla on kylää halkovan joen rantaan rakennettu kokoontumispaikka Tulehmo, vanhan karjalaisen tulipaikan mukaan.

Tulehmolle vaeltaa nykyään myös ristisaatto kylän tsasounalta joka juhannuksena. Tänä vuonna 50 vuotta täyttänyt tsasouna on pyhitetty Johannes Kastajan muistolle, ja juhannuksena vietetään hänen juhlaansa ja kylän praasniekkaa.

"Raivatkaa Herralle polut erämaahan", Johannes julisti. Niinpä hänet valittiin raivaajien kylän suojeluspyhäksi, kun suojärveläiset siirtokarjalaiset olivat asettuneet uusille asuinsijoilleen 70 vuotta sitten ja saivat vihdoinkin myös oman pyhäkön.

Munkki Stefanos on nykyään myös kylän tsasounan isännöitsijä ja huolehtii pyhäköstä. Hänellä on suunnitelmia myös sen uudistamiseksi.

- Ensimmäiseksi tarvittaisiin uudet matot, keräämme siihen rahaa muun muassa munkkikahvilalla, hän kertoi esitellessään viime kesänä tsasounan 50-vuotisnäyttelyä vierailijoille.

Kun laulava ristisaatto jälleen ensi kesänä saapuu liturgiasta Tulehmolle ja joen rannassa on toimitettu vedenpyhitys, on lupa odottaa, että siellä on jälleen pöydät koreina, kukat pöydissä ja juhannuskokko palamassa.

Munkki on nimittäin myös armoitettu kokki, ja niistä juhlista on aina palattu kotiin sielu ja ruumis kylläisinä.

Viime kesänä isä Andrei Verikov toimitti Tulehmolla myös munkin hankkiman vanhan traktorin siunauksen.

Arvatkaa kuka lähti viime kesänä viimeisenä juhlista ja kuljetti kattilat ja muut ruokailutarpeet ensin pakettiautolla kotiinsa ja polki sitten polkupyörällä hakemaan uuden silmäteränsä pihalleen?

Ulla Korkatsu